

Д. О. Войтенко, С. В. Качурова,
О. П. Невельська-Гордєєва

ЛОГІЧНЕ ЗНАННЯ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ТЗНПК

Навчальний посібник для студентів,
що готуються до вступних випробувань
за технологією ЗНО
для вступу на другий (магістерський) рівень

За редакцією *О. П. Невельської-Гордєєвої*

2-ге видання, перероблене і доповнене

Харків
«Право»
2019

Рецензенти:

О. В. Петришин – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, президент Національної академії правових наук України;

О. П. Проценко – доктор філософських наук, професор кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Харківського національного університету будівництва та архітектури

Войтенко Д. О.

В65 Логічне знання для вирішення ТЗНПК : навч. посіб. для студентів, що готуються до вступ. випробувань за технологією ЗНО для вступу на другий (магістер.) рівень / Д. О. Войтенко, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва ; за ред. О. П. Невельської-Гордєєвої. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2019. – 182 с.

ISBN 978-966-937-512-4

Рекомендовано для студентів, що готуються до вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальністю «Правознавство» за технологією ЗНО, аспірантів та всіх, хто цікавиться логікою.

УДК 160.1:341.98

© Войтенко Д. О., Качурова С. В.,
Невельська-Гордєєва О. П., 2018

© Войтенко Д. О., Качурова С. В.,
Невельська-Гордєєва О. П., пере-
робка і доповнення, 2019

© Гордєєва В. М., дизайн обкладинки,
2019

© Видавництво «Право», 2019

ISBN 978-966-937-512-4

Розділ 1

РОБОТА З ТЕКСТАМИ: ДОВЕДЕННЯ ТА СПРОСТУВАННЯ

Тексти, що несуть довідкову або навчальну інформацію, мають напрям на переконання читача у підтвердженні (*confirmatio*) або спростуванні (*refutatio*) якогось певного положення. Доведення – логічна процедура встановлення істинності певної думки. Спростування – логічна процедура встановлення хибності певної думки.

Доведення будується з трьох складників: тези, аргументів, демонстрації.

1.1. Теза

Думка, яку ми бажаємо довести (при процедурі доведення) або спростувати (при процедурі спростування), називається **тезою** (з грец. *thesis* – положення, твердження). В ідеальному варіанті назва статті, повідомлення, інформації повинна збігатися з основною тезою пропонуваного тексту. Сучасні реалії показують, що ряд авторів нехтують цим положенням, й досить часто можна побачити заголовок, який не тільки не відповідає, але може й навіть суперечити самому інформаційному тексту.

Тез може бути декілька у зв'язку з тим, що вони бувають різного рівня. Обов'язково повинна бути основна, головна теза, й можуть бути ще декілька другорядних тез, що підкоряються основній, впливають з неї. Наприклад, основна теза промови адвоката полягає в тому, що його підзахисний невинний. Для доведення цієї тези висуваються ще ряд другорядних тез: підзахисний у той день знаходився в іншому місті, підзахисний фізично несильна людина, тому не міг нанести такий сильний удар; підзахисний лівша, а удар було нанесено з правого боку.

Основна теза може бути сформульована на початку тексту, а може бути в останньому абзаці як підсумкова думка, як висновок з усього вищенаведеного. Побудова доведення може йти як виведенням тези з аргументів, тоді теза подається як підсумкова думка, а може йти як обґрунтування – аргументи надаються як слідство з тези й у такому випадку теза стоїть на початку тексту.

Наприклад, **Текст 1** (основна сесія ТЗНПК 2016 р.) (*цифри в дужках позначають номери абзаців*).

(1) Мовне питання в новій Україні, схоже, утратило актуальність, і досвідчені західні політологи констатують наявний status quo – реальний безконфліктний білінгвізм.

(2) Проте прогрес у розв’язанні мовного питання половинчастий і не в змозі зняти конфлікт, який усе ж є: досі домінує російськомовна друкована преса, російськомовний продукт панує в популярній культурі, не контролюється реальний мовний режим у викладанні в школах і вишах. Певний поступ спостерігається в побуті: дедалі частіше до вас звертаються українською, і це сприймається як норма.

(3) Безконфліктний білінгвізм – це міф. Взаємодіючи в одному просторі, різні мови невпинно витискають одна одну. І річ не в тім, що якась із мов краща за іншу. Для кожного мовця його рідна мова наймилозвучніша. Більша розвиненість певної мови порівняно з іншими значною мірою забобон. То чому ж у такому разі нам варто послуговуватися саме українською?

(4) Громадянам України варто послуговуватися українською мовою, щоб зберегти концентрований досвід поколінь. Є кілька простих міркувань.

(5) Перше: будь-яка мова – це пов’язана з певною історичною традицією сума текстів, які були нею вимовлені, культурно артикульовані; це концентрований досвід поколінь, це думки й емоції, які в ній закарбувалися. Відмова, забуття – незворотна втрата безцінної інформації, тоді як гуманітарний пафос початку ХХІ століття полягає в тому, що кожна одиниця культури має бути збережена в інтересах усього людства. Якщо українці не збережуть свою мову в живому, а не архівному вигляді, за них це не зробить ніхто.

(6) По-друге: рано забувати про період імперської дискримінації, коли українцям забороняли бути собою. Ця дискримінація триває досі, тільки тепер вона здійснюється за інерцією. Важать також спотворений ринок і невпинна агресивна експансія колишньої метрополії. Так, нині все вже не так критично, але неможливість обходитися своєю мовою у своїй країні є не лише зазіханням на природні права громадян, а й на елементарну справедливість, яка, поза всім, на боці україномовних українців.

(7) І по-третє, доки існує мовне питання, український суверенітет перебуває під загрозою.

(8) Тімоті Снайдер, професор Єльського університету, трактує сьогодні побутову українську двомовність із неприхованим захватом як ознаку поширеної в нас автоматичної чемності, гарних манер. Гідний вихід із мовного глухого кута: розмовляймо як кому зручно, керуймося доброзичливістю – і буде нам європейське щастя.

(9) Промовистим щодо цього є статус ірландської (гельської) мови в Ірландії. Південноірландський журналіст проїхався країною, послуговуючись тільки рідною мовою. Результат польових досліджень виявився ще гіршим, ніж дані останнього перепису: ірландською постійно користується приблизно 7% населення, решта – англійською. Одиниці можуть згадати щось зі шкільного курсу, а наполягання на спілкуванні рідною мовою викликає агресію. Зауважмо: кого-кого, а ірландців важко запідозрити в браку патріотизму. Ніщо не врятує мову-лузера від долі музейного артефакту.

(10) Тут варто нагадати, що довгий час привілейовані верстви різних країн уникали спілкування живою народною мовою. Освічені класи України в XVII столітті виробили штучну словено-руську мову на базі церковнослов'янської, саме нею творили інтелектуали Могилянки й писав Сковорода. А от при дворі Речі Посполитої радо спілкувалися руською (= українською) поряд із латиною, аби лише не переходити на плебейську польську.

(11) Залежно від успішності Української держави як проекту українська або безальтернативно затвердиться в статусі High Language (H-мови), підтягуючи під себе повсякденні практики, або російська залишиться де-факто домінантною, і тоді перспектива української – кумедна суржикізація.

За Ю. Макаровим

Питання 1. У якому з-поміж поданих нижче тверджень сформульовано головну думку тексту?

А Сьогоднішній половинчастий прогрес у розв'язанні мовного питання не в змозі зняти конфлікт, спричинений домінуванням російської мови у важливих сферах життя в Україні.

Б Мовне питання може втратити актуальність лише тоді, коли в Україні утвердиться ситуація реального безконфліктного білінгвізму.

В Україні варто досягти реального прогресу в мовному питанні, створивши умови для функціонування української як Н-мови передовсім шляхом забезпечення успішності української держави як проекту.

Г Суспільство не має права приректи українську мову на долю музейного артефакту, закріпивши за нею статус мови-лузера.

Д Держава має відновити справедливість і захистити природне право українців обходитися своєю мовою у своїй країні.

Вірна відповідь – В, тому що саме це є головною думкою, яку намагається підтвердити автор. Побудова доведення є виведенням тези з аргументів.

Текст 1 побудовано як спростування. Спочатку формулюється теза, яку спростовує автор. Вона надана в першому абзаці: «Мовне питання в новій Україні, схоже, утратило актуальність, і досвідчені західні політологи констатують наявний status quo – реальний безконфліктний білінгвізм». Шляхом наведення аргументів, що спростовують вказану тезу, автор приходить до висновку, який сформульовано в останньому абзаці: «Білінгвізм не існує без домінування однієї із мов, тому або українська мова безальтернативно затвердиться в статусі High Language (Н-мови), або російська залишиться де-факто домінантною», що й є основною тезою наведеного тексту.

Текст 2

МОН проти скорочення стипендій

(1) МОН виступає проти скорочення кількості отримувачів стипендій у вишах. Про це повідомила Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич 6 вересня 2017 року в ефірі програми «LIVE» на телеканалі «112 Україна».

(2) «Сьогодні, коли немає настільки розвиненого ринку праці, щоб студент міг легко знайти роботу і паралельно навчатися, – очевидно, що ми повинні зберігати той рівень стипендіального забезпечення, який є в Україні», – зазначила Міністр.

(3) Лілія Гриневич підкреслила, що в Україні студентам складно знайти погодинну роботу, на відміну від західних країн. Тому зменшення кількості стипендіатів є недоцільним, оскільки буде демотивувати студентів здобувати вищу освіту.

(4) «Якщо, наприклад, в західних країнах студенти можуть з легкістю отримати погодинну роботу, тому що є велика пропозиція для того, щоб вони могли суміщати роботу з навчанням, – то в Україні таких пропозицій небагато.

(5) Більшість українських студентів-програмістів починають працювати вже з другого курсу. Оскільки це дистанційна робота, є можливість спланувати свій час. Для студентів інших спеціальностей знайти погодинну роботу важко», – пояснила Лілія Гриневич.

(6) Нагадуємо, що з 1 січня 2017 року була введена рейтингова система отримання стипендій. Наразі 50% студентів ВНЗ отримують стипендії: 43% – академічні та 7% – соціальні.

(7) Кабінет Міністрів затвердив розмір мінімальної академічної стипендії для вишів III–IV рівня акредитації на рівні 1100 грн, а розмір підвищеної стипендії становить 1600 грн, тобто на рівні прожиткового мінімуму. Крім того, на педагогічних, природничо-математичних й інженерно-технічних спеціальностях розмір стипендії – 1400 грн, а підвищеної стипендії – близько 2 тисяч гривень.

Лілія Гриневич

(<https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-09-06-mon-proti-skorochennya-stipendij-liliya-grinevich>. Опубліковано 6 вересня 2017 року).

Питання 1. Основною тезою наведеного тексту є:

А Кабінет Міністрів затвердив новий розмір мінімальної академічної стипендії.

Б Українські студенти-програмісти мають можливість працювати дистанційно.

В Коли немає настільки розвиненого ринку праці, щоб студент міг легко знайти роботу і паралельно навчатися, – необхідно забезпечити студентів стипендіями.

Г В Україні студентам складно знайти погодинну роботу, на відміну від західних країн.

Д У західних країнах студенти можуть з легкістю отримати погодинну роботу.

Вірна відповідь – В (і навіть у назві тексту про це вказано).

Текст 3 (основна сесія ТЗНПК 2017 р.). **Прекрасна відповідь Шведської академії**

Шведська академія 2016 р. ухвалила незвичайне рішення – присудити Нобелівську премію з літератури рок-музикантові Бобу Ділану «за створення нових поетичних експресій в американській пісенній традиції».

Сам Ділан на церемонію вручення премії приїхати не зміг. Його пісню «*A Hard Rain's A-Gonna Fall*» «виконала подруга співака, письменниця й музикантка Патті Сміт.

Нобелівську промову Боба Ділана на церемонії вручення зачитала від його імені посол США у Швеції. Поет передав присутнім, що душею він з ними, і подякував Шведській академії за те, що його пісні розцінили як літературну роботу.

(1) Доброго всім вечора! Мої теплі вітання членам Шведської академії й усім присутнім почесним гостям!

(2) Отримати таку престижну нагороду для мене величезна честь. Я ніколи не міг уявити або припустити, що мені вручать Нобелівську премію з літератури. З дитинства я всотував творіння тих, хто був раніше визнаний достойним цієї відзнаки: Редьярда Кіплінга, Бернарда Шоу, Томаса Манна, Перл Бак, Альбера Камю, Ернеста Гемінгвея. Ці гіганти літератури, чії книги зберігають у бібліотеках по всьому світу й сприймають із благоговінням, завжди справляли на мене глибоке враження. Те, що тепер моє ім'я буде з ними в одному списку, насправді» неймовірно.

(3) Якби хтось коли-небудь сказав мені, що в мене є хоч найменший шанс отримати Нобелівську премію, я подумав би, що вірогідність цього така ж, як опинитися на Місяці. Правду сказати, того року, коли я народився, і ще кілька років по тому не було людини у світі, яку б визнали достойною Нобелівської премії з літератури.

(4) Коли надійшла ця дивовижна новина, мені знадобився деякий час, щоб осмислити її. Мене займало міркування про найбільшу фігуру в літературі – Вільяма Шекспіра. Заледве його відвідувала думка про те, що він займається літературою. Він писав для сцени, його тексти призначалися для декламації, а не для читання. Шекспір, напевне, багато роздумував, коли творив «Гамлета». Для яких акторів підходять ролі в трагедії і як її зрежисувати? Чи насправді дійство має відбуватися в Данії?

(5) Безумовно, найбільше Шекспіра цікавили його творчість й амбіційні проекти, але разом із тим були й буденні проблеми, що вимагали уваги. Чи вистачить грошей? Чи прийнятні наші умови для спонсорів? Де роздобути череп? Готовий посперечатися, що питання «А чи це література?» було останнім з того, над чим він міг замислюватися.

(6) Коли я підлітком почав писати пісні і навіть коли до мене прийшло перше визнання, я не мріяв про особливу долю для своїх пісень. Я припускав, що вони звучатимуть у кав'ярнях, у барах, а можливо, коли-небудь й у таких місцях, як «Карнегі-хол», «Лондон Паладіум». У сміливих мріях я уявляв, як записую альбом і слухаю свої пісні по радіо. Такий поворот долі здавався мені по-справжньому великою нагородою. Адже це означає, що тебе слухає багато людей і що ти зможеш продовжувати творити.

(7) Що ж, я займаюся цим уже досить довго. Записав десятки альбомів і зіграв тисячі концертів по всьому світові. Але центр усього, що я роблю, – це мої пісні. Схоже, вони знайшли своє місце в житті багатьох людей і в багатьох культурах. Я вдячний за це.

(8) Разом із тим є одне, про що варто сказати окремо. Я грав живо для 50-ти тисяч чоловік і для 50-ти чоловік, і я можу стверджувати, що для 50-ти чоловік грати важче. 50 тисяч чоловік перетворюються на цілісний організм, а 50 чоловік – ні: кожен слухач – особистість із власним внутрішнім світом, здатна сприймати тебе по-своєму. Твоя щирість, співмірна твоєму талантові, по-справжньому перевіряється на істинність. Я свідомий того, як небагато людей входить до складу Нобелівського комітету.

(9) Як це було із Шекспіром, моя голова занадто часто зайнята творчими амбіціями й спробами розібратися в різних життєвих справах. Хто з музикантів краще зіграє ці пісні? Чи в тій студії, де треба, я їх записую? Чи вдало вибрана тональність для пісні?

(10) Деякі речі не змінюються й за чотириста років.

(11) У мене ніколи не було часу задатися питанням: «Мої пісні – це література?» Тож я вдячний Шведській академії за час, витрачений на те, щоб дати відповідь на моє питання, і за те, що ця відповідь виявилася такою прекрасною.

(12) Бажаю вам усього найкращого, Боб Ділан.

(<http://blog.yakaboo.ua/ru/nobelivska-promova-boba-dilana-u-mene-ne-bulo-chasu-zapytaty-sebe-a-moyi-pisni-ce-literatura/>).

Питання 1. Головну думку Боба Ділана найкраще висловлено в рядку

А Його пісні знайшли місце в житті людей у багатьох культурах.

Б Справа митця – творчість, оцінювати ж її – почесна справа академії.

В Пісенну творчість варто визнати літературною справою.

Г Те, що його ім'я буде в списку з гігантами літератури, неймовірно.

Д Центр усього, що рок-музикант робить у житті, – це його пісні.

Рішення. У питанні не сказано – знайти одну вірну відповідь, а запропоновано з усіх вірних знайти найвірнішу.

Варіант А – Боб Ділан упевнений, що його пісні «знайшли своє місце в житті багатьох людей і в багатьох культурах», але все ж таки це не основна думка його промови. Д – «центр усього, що я роблю, – це мої пісні», – каже Боб Ділан. Але раніше сказано: «Коли надійшла ця дивовижна новина, мені знадобився деякий час, щоб осмислити її», отже, головне, що він бажає сказати в промові, – не про пісні.

Варіант Г – «Отримати таку престижну нагороду для мене величезна честь. Я ніколи не міг уявити або припустити, що мені вручать Нобелівську премію з літератури. З дитинства я всотував творіння тих, хто був раніше визнаний достойним цієї відзнаки: Редьярда Кіплінга, Бернарда Шоу, Томаса Манна, Перл Бак, Альбера Камю, Ернеста Гемінгвея. Ці гіганти літератури, чії книги зберігають у бібліотеках по всьому світу й сприймають із благоговінням, завжди справляли на мене глибоке враження. Те, що тепер моє ім'я буде з ними в одному списку, насправді неймовірно» – а ось ця відповідь могла б задовільнити запитанню.

Варіант В. Пісенну творчість варто визнати літературною справою. «У мене ніколи не було часу задатися питанням: “Мої пісні – це література?”» – не задовольняє тексту.

Варіант Б. Справа митця – творчість, оцінювати ж її – почесна справа академії. «У мене ніколи не було часу задатися питанням: “Мої пісні – це література?” Тож я вдячний Шведській академії за час, ви-

трачений на те, щоб дати відповідь на моє питання, і за те, що ця відповідь виявилася такою прекрасною» [1, с. 132–133].

Вірна відповідь за протоколом – **Б** (питання 3, варіант 3, <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/vstup-2017/1.pdf>).

Питання 2. Боб Ділан подякував Шведській академії за те, що **А** він нарешті задався питанням: «Мої пісні – це література?»

Б його пісні було визнано літературною справою.

В премію було вперше присуджено рок-музикантові.

Г попри очікування він отримав престижну нагороду.

Д його ім'я в одному списку з гігантами літератури.

Рішення. 11-й абзац **Текст 3** підводить підсумок промові Боба Ділана: «У мене ніколи не було часу задатися питанням: “Мої пісні – це література?” Тож я вдячний Шведській академії за час, витрачений на те, щоб дати відповідь на моє питання, і за те, що ця відповідь виявилася такою прекрасною». Відповідь прекрасна тому, що стверджує: да, його пісні – це літературна справа. Отже, вірна відповідь та, яка збігається з підсумком, а саме варіант **Б** (питання 1, варіант 3, <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/vstup-2017/1.pdf>).

Питання 3. Фраза Ділана «*Я свідомий того, як небагато людей входить до складу Нобелівського комітету*» є найімовірніше

А натяком на те, як складно отримати визнання Шведської академії.

Б констатацією того, що склад комітету – край обмежене коло людей.

В припущенням, що ця перевірка на істинність не була для нього суворою.

Г компліментом членам Нобелівського комітету як особистостям.

Д запереченням того, що Нобелівський комітет – цілісний організм.

Рішення. Варіанти **В**, **Г** та **Д** відразу відкидаємо. **Б** – відповідає дійсності, але відсутній сенс у такій констатації в контексті промови в цілому. Отже, **вірна відповідь** – **А** (питання 4, варіант 3, <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/vstup-2017/1.pdf>).

Питання 4. Ділан проводить паралель між театральньо-драматичною творчістю Шекспіра і між власною пісенною творчістю, щоб **А** з'ясувати відмінність між цими видами творчості.

Б обгрунтувати неподібність їхніх мистецьких уподобань.